

BZHIK.IR

گروه آموزشی بژیک

آپدیت اردیبهشت ۱۴۰۵

ویژه شب امتحان

نکات مهم

خلاصه

خلاصه درس پیشگیری از جرم

بر اساس کتاب «جرم شناسی پیشگیری»
اثر شهرام ابراهیمی (نشر میزان)

مناسب برای //
حقوق و سایر رشته های مرتبط

نویسنده //
تیم تالیف بژیک

نوع فایل //
خلاصه میکرو طبقه بندی شده

کیفیت //
تضمین ۱۰۰٪ مطالب

4

ساعت مطالعه

۱۰۰%

پوشش نکات

40

صفحه مفید

فصل اول: مفاهیم عمومی پیشگیری

جرم‌شناسی پیشگیری؛ تعریف و خاستگاه

- ✓ تلاش برای تحلیل و تشریح عمل جنایی از دوران باستان وجود داشته، اما این تحلیل‌ها بیشتر بر مبنای فلسفی و انتزاعی بوده است؛ از نیمه دوم قرن نوزدهم و تحت تأثیر جنبش تحقیقی، بررسی علمی پدیده مجرمانه بر پایه تجزیه و تحلیل‌های تجربی آغاز شد.
- ✓ جرم‌شناسی به عقیده دانشمندان، تا اندازه زیادی ناشی از شکست حقوق کیفری در مبارزه با جرم و کنترل بزهکاری بوده و به عنوان یکی از شاخه‌های تجربی علوم جنایی شناخته می‌شود.
- ✓ بنیانگذاران جرم‌شناسی در ایتالیا (اواخر قرن نوزدهم میلادی) عبارت‌اند از: **لمبروزو (پزشک)**، **انریکو فری** (جامعه‌شناس) و **رافائل گاروفالو** (حقوقدان)؛ همچنانکه عنوان «جرم‌شناسی» نیز به گاروفالو نسبت داده می‌شود.
- ✓ جرم‌شناسی در قرن نوزدهم در اروپا متولد شد و از مطالعات میدانی، نظریه‌پردازی و سنجش کارنامه جرم‌شناسی کاربردی، از اواسط قرن بیستم به آمریکا و کانادا رشد کرده است.

تقسیم‌بندی جرم‌شناسی

- ✓ جرم‌شناسی در یک طبقه‌بندی کلی به دو شاخه **نظری و عملی (کاربردی)** تقسیم می‌شود.
- ✓ جرم‌شناسی کاربردی سه شاخه دارد:
 - ✓ جرم‌شناسی سیاست جنایی و تکنیک‌های حقوق کیفری (حقوقی)؛
 - ✓ جرم‌شناسی بالینی؛
 - ✓ جرم‌شناسی پیشگیرانه.

دقت کنید: جرم‌شناسی سیاست جنایی اولین شاخه کاربردی است که در نیمه اول قرن بیستم شکل گرفت؛ جرم‌شناسی بالینی دومین شاخه بود که برای اصلاح بزهکاران از جرم‌شناسی کاربردی جدا شد؛ سپس از دهه ۱۹۵۰ شاخه جرم‌شناسی پیشگیرانه شکل گرفت که روش‌های علمی پیشگیری از بزهکاری را مطالعه می‌کند.

تعریف و هدف جرم‌شناسی پیشگیری

جرم‌شناسی پیشگیری یعنی مطالعه وسایل و امکانات علمی پیشگیری از بزهکاری، که به دنبال تعیین مؤثرترین شیوه‌های پیشگیری از لحاظ علمی در سطح کشور، شهر یا محله است تا به اجرا درآید.

- ✓ هدف این جرم‌شناسی، عقیم و متوقف کردن جرم در آستانه ارتکاب یا در شرف ارتکاب است، نه از طریق اجرای مجازات؛ پیشگیری در کنار نظام کیفری وجود دارد و هدف آن کمک به پیشگیری کیفری است.
- ✓ نظام کیفری علی‌رغم شداد و غلاظ خود، نتوانسته است جلوی موج بزهکاری و وقوع آن را بگیرد؛ این ناکارآمدی یکی از دلایل اصلی توجه به جرم‌شناسی پیشگیری است.

خاستگاه جرم‌شناسی پیشگیری

- ✓ مفهوم پیشگیری ابتدا در حوزه پزشکی ظاهر شد؛ سازمان بهداشت جهانی الهام‌بخش این تقسیم‌بندی بوده است: پیشگیری اولیه (ممانعت از ظهور و بروز بیماری)، پیشگیری دومین (شناخت اولیه نشانه‌ها و مبارزه با آن) و پیشگیری ثالث (مراقبت بر عواقب).
- ✓ مفهوم پیشگیری پس از قرن نوزدهم، به منظور رسیدن به یک طرح انسانی و مبتنی بر رفاه اجتماعی، ابعاد اقتصادی و نظامی داشته است.
- ✓ ریشه‌های جرم‌شناسی پیشگیرانه را می‌توان در نخستین آثار جرم‌شناسی علمی مشاهده کرد؛ «انریکو فری» پس از بیان قانون اشباع جنایی و اعلام اینکه پیشگیری فاقد اثر عمومی می‌باشد، مجموعه‌ای از برنامه‌های پیشگیری را به جای جایگزین‌های کیفر ارائه کرد.
- ✓ از دهه ۱۹۳۰، همراه با مکتب شیکاگو، جرم‌شناسی پیشگیرانه به رشته‌ای مستقل تبدیل شد که امروزه ادبیات و کنگره‌های بین‌المللی گسترده‌ای دارد.

مبحث اول: امکان، توجیه و محدودیت‌های پیشگیری

- ✓ سه گفتار برای بررسی پیشگیری وجود دارد: (۱) امکان پیشگیری در نظریه‌های جرم‌شناسی، (۲) سودمندی توسل به پیشگیری، (۳) الزامات حقوق بنیادین.

گفتار اول: امکان پیشگیری در نظریه‌های جرم‌شناسی

۱- پیشگیری در مکتب تحقق و نظریه عقلانی بودن جرم

- ✓ مکتب تحقق با اعتقاد به جبرگرایی، علت بزهکاری را سازمان زیستی - روانی - اجتماعی افراد می‌داند؛ در این دیدگاه دسته‌ای از افراد با ویژگی‌های زیستی - روانی خاص، از انسان‌های عادی قابل تمایزند و ذاتاً محکوم به ارتکاب جرم هستند.
- ✓ نظریه عقلانی بودن انتخاب، دقیقاً مخالف جبرگرایی لومبروزو است؛ در این دیدگاه بزهکار یک عمل سنجیده انجام می‌دهد، از موقعیت‌ها و فرصت‌ها استفاده می‌کند و به منظور اجتناب از خطرات بیش از اندازه، احتیاطات لازم را انجام می‌دهد.
- ✓ از جمع ملاحظات تجربی و نظری راجع به عقلانیت عمل جنایی، پیشگیری وضعی متولد شد؛ یعنی از طریق اقدام در وضعیت و موقعیت‌ها می‌توان بر تصمیم بزهکاران بالقوه تأثیر گذاشت.

پیشگیری وضعی عبارت است از تغییر در موقعیت‌های خاصی که احتمال ارتکاب جرم در آن زیاد است، به منظور دشوار کردن، پرخطر کردن یا جاذبه‌زدایی برای کسانی که قصد ارتکاب دارند.

✓ نتیجه مهم پیشگیری وضعی: تغییر در موقعیت‌های نزدیک به جرم، بزهکار را مجبور به پذیرش این واقعیت می‌کند که منافع عدم ارتکاب جرم در وضعیت جدید، بیشتر از ارتکاب آن است؛ در واقع به جای سرمایه‌گذاری در پیش‌آمادگی فردی بزهکار، تصمیم بزهکاران تحت‌الشعاع قرار می‌گیرد.

۲- پیشگیری در نظریه‌های جامعه‌شناختی

✓ جامعه‌شناسانی که آشکارا یا ضمنی بر «بهنجار» بودن جرم تأکید می‌کنند، شکست تجربه‌های پیشگیری را توضیح می‌دهند؛ جرم پدیده «بهنجار» است و حتی کارکردهای اجتماعی دارد.

✓ دورکیم معتقد بود که جرم در همه زمان‌ها و مکان‌ها در طول تاریخ وجود داشته؛ از این رو، به این نظریه، عمومی بودن جرم ناشی از وجود افراد بیمار و منحرف نیست، بلکه بزهکاری ناشی از کارکردهای انسانی در جوامع اجتماعی دارد.

۳- پیشگیری در نظریه مدیریت ریسک جرم

✓ طرفداران جرم‌شناسی نو (کیفرشناسی نو، عدالت سنجشی، عدالت تخمینی یا محاسبه‌گر)، معتقدند که جرایم را نمی‌توان کلاً محو کرد، بلکه باید آن را در سطح قابل تحمل برای جامعه کاهش داد.

✓ این رویکرد سیاست‌ها و سازوکارهای کنترل جرم را به منزله وسایل و ابزار مدیریت خطر یا ریسک جرم به کار می‌گیرد و از کارکرد اخلاقی و بازدارندگی دور می‌شود.

۴- پیشگیری در اندیشه‌های مارکسیستی

✓ مارکسیست‌ها بر این اعتقادند که بزهکاری جزء ذاتی نظام سرمایه‌داری است و هر نوع اقدام پیشگیرانه در جوامع سرمایه‌داری، چیزی جز تلاش برای کنترل نیروی کار و طبقه زحمتکش نخواهد بود.

✓ جرم انگاری جنبه طبقاتی دارد و ابزاری برای حمایت از ارزش‌های طبقه حاکم است؛ بنابراین با استقرار نظام اشتراکی و سوسیالیستی، بزهکاری خود به خود از میان خواهد رفت.

۵- پیشگیری در نظریه‌های جرم‌شناسی واکنش اجتماعی

✓ در این نظریه‌ها بین مجرم و غیرمجرم تفاوتی نیست و جرم نتیجه نوع کارکرد نظام عدالت کیفری است؛ رفتار مجرمانه دیگر محصول نوع بافت شهری، شهرنشینی، شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی نیست، بلکه حاصل فرآیند پویای میان کنش افراد با اطرافیان‌شان و به ویژه نهادهای قضایی (ضابطان، دادگاه‌ها، دادسرا، مؤسسات زندان) می‌باشد.

✓ با این عقیده انتقادی - علمی، پیشگیری از جرم موضوعیت خود را از دست می‌دهد.